

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-76-67>

УДК 336.201

ОСОБЛИВОСТІ ПОДАТКОВИХ ДЕВІАЦІЙ ВЕЛИКИХ ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ

FEATURES OF TAX DEVIATIONS AMONG LARGE TAXPAYERS

Ярошевич Ярослав Сергійович

аспірант,

Київський національний економічний університет

імені Вадима Гетьмана

ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-7080-8187>**Yaroshevych Yaroslav**

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

У статті досліджено особливості податкових девіацій великих платників податків, їхні причини, форми прояву та наслідки для економіки. Визначено, що податкові девіації є комплексним явищем, зумовленим економічними, правовими та поведінковими факторами, а також особливостями корпоративної культури великих підприємств. У процесі дослідження було встановлено, що основними формами податкових девіацій є ухилення від оподаткування, маніпулятивне трансфертне ціноутворення, зловживання податковими пільгами та використання офшорних юрисдикцій. Це призводить до значних втрат державного бюджету, порушення конкурентного середовища та нерівномірного розподілу податкового навантаження.

Приділено увагу міжнародним ініціативам щодо боротьби з податковими девіаціями, зокрема впровадженню Плану дій BEPS, автоматичному обміну податковою інформацією та гармонізації національного законодавства з європейськими стандартами. Проведений аналіз свідчить, що ефективна протидія податковим девіаціям можлива за рахунок вдосконалення податкового адміністрування, посилення аналітичного контролю, автоматизації податкового моніторингу та підвищення рівня податкової культури серед великих платників. Практичне значення дослідження полягає в обґрунтуванні необхідності комплексних реформ у сфері податкової політики, що сприятимуть зниженню рівня податкових девіацій та забезпеченню фінансової стабільності держави. Отримані результати можуть бути використані для розробки заходів з оптимізації податкового адміністрування, покращення контролю за трансфертним ціноутворенням та підвищення прозорості податкової системи.

Ключові слова: податкові девіації, великі платники податків, ухилення від оподаткування, уникнення від оподаткування, оптимізація податків, поведінкові фінанси, податковий контроль, податкове адміністрування, податкова культура, фіскальна ефективність.

The study investigates the intricate issue of tax deviations among large taxpayers, a critical challenge within modern tax systems. The purpose of this research is to identify the causes, characteristics, and consequences of these deviations and to propose measures for minimizing their impact through enhanced tax administration, legislative harmonization with international standards, and innovative approaches to interaction between the state and taxpayers. The relevance of this topic is underscored by the significant role that large taxpayers play in the national budget. They account for a substantial portion of state revenue, yet they also have access to resources enabling complex schemes of tax evasion and avoidance, leading to considerable budgetary losses. Specifically, in Ukraine, the issue is exacerbated by frequent legislative changes and high tax burdens, prompting taxpayers to seek ways to minimize their obligations. Such factors, alongside low trust in governmental bodies and weak enforcement practices, foster the proliferation of tax deviations, especially among large enterprises that consider tax burdens excessive and unjust. The research methodology employed includes analysis and synthesis, comparative methods, and data analysis techniques to explore the peculiarities of tax-deviant behaviour among large taxpayers. The methods aim to provide a comprehensive understanding of the factors driving tax deviations, ranging from economic conditions and regulatory frameworks to behavioural aspects influenced by corporate culture. The results of the study reveal that tax deviations manifest primarily in the form of tax avoidance, manipulative transfer pricing, exploitation of tax incentives, and utilization of offshore jurisdictions. These practices result in significant losses to national budgets, disrupt competitive business environments, and create disparities in tax burden distribution. The analysis highlights the need for international cooperation in combating these deviations, particularly through initiatives like BEPS, automatic information exchange, and alignment of national legislation with European standards. The practical

significance of this research lies in its foundation for comprehensive tax policy reforms aimed at reducing the level of tax deviations and ensuring the financial stability of the state. The findings provide valuable insights for optimizing tax administration, enhancing transparency in tax systems, and improving control mechanisms over transfer pricing. By strengthening tax culture among large taxpayers and fostering trust in tax authorities, the study contributes to both the fiscal efficiency of the state and the promotion of sustainable economic growth and social justice in Ukraine.

Keywords: tax deviations, large taxpayers, tax evasion, tax avoidance, tax optimization, behavioural finance, tax control, tax administration, tax culture, fiscal efficiency.

Постановка проблеми. Податкова система відіграє ключову роль у функціонуванні будь-якої сучасної держави, забезпечуючи фінансову основу для реалізації її економічних і соціальних функцій. Одним із найважливіших суб'єктів податкових правовідносин є великі платники податків, які забезпечують значну частину бюджетних надходжень. Водночас їх масштабна економічна діяльність створює підґрунтя для девіантної поведінки платників податків, яка виражається через застосування складних схем, спрямованих на ухилення та уникнення від оподаткування.

Податкові девіації охоплюють широкий спектр дій – уникнення від оподаткування за допомогою законних методів (оптимізація оподаткування, використання податкових пільг) до ухилення від оподаткування за допомогою незаконних механізмів (ухилення від сплати податків, фіктивні операції). За даними Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), масштаб ухилення та уникнення від оподаткування у світі обчислюється сотнями мільярдів доларів щорічно, а країни з перехідними економіками, такі як і Україна, особливо вразливі до цього явища через недосконалість податкового адміністрування та низьку довіру до державних інституцій.

Для України проблема податкових девіацій великих платників податків є надзвичайно актуальною. За даними Державної податкової служби, лише у 2023 році сума виявлених податкових правопорушень серед великих платників склала мільярди гривень, що становить значну частку потенційних бюджетних втрат. Особливу загрозу становлять використання офшорних схем для мінімізації податкового навантаження, маніпуляції з механізмами трансфертного ціноутворення для перерозподілення доходів у низькоподатковій юрисдикції та використання операцій з криптовалютою для приховування певних транзакцій від податкових органів. Такі дії підривають фінансову стабільність держави, створюють нерівні умови для бізнесу та посилюють тінізацію економіки.

У сучасних умовах глобалізації девіантна поведінка великих платників податків стали

не лише національною, але й міжнародною проблемою. Відсутність уніфікованих правил, розбіжності в національних законодавствах і можливість швидкого переміщення капіталу сприяють використанню транснаціональних схем ухилення та уникнення від оподаткування. У відповідь міжнародна спільнота розробила низку ініціатив, таких як План дій BEPS (Base Erosion and Profit Shifting), стандарт SAF-T (Standard Audit File for Tax) та автоматичний обмін податковою інформацією. Ці інструменти спрямовані на підвищення прозорості податкових операцій і мінімізацію податкових девіацій.

Водночас Україні необхідно не лише адаптувати міжнародні стандарти, але й вирішити внутрішні проблеми, пов'язані з нестабільністю податкового законодавства, неефективністю податкового контролю та слабкою податковою культурою. Важливо також враховувати поведінкові аспекти податкової дисципліни, адже девіантна поведінка великих платників часто зумовлена не лише економічними, а й соціально-психологічними чинниками, такими як недовіра до держави або сприйняття податків як необґрунтованого тягара.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасна проблематика ухилення та уникнення від оподаткування є предметом досліджень серед широкого кола науковців. Наукові дослідження зосереджуються на багатогранному аналізі причин і наслідків податкових девіацій платників податків. Вони підтверджують, що ефективне вирішення проблеми потребує як вдосконалення національного законодавства, так і інтеграції міжнародного досвіду. Аналіз попередніх досліджень у сфері податкових девіацій та оподаткування великих платників податків свідчить про значний інтерес до цієї проблематики серед науковців, які виділяють різноманітні підходи до визначення податкових девіацій, дослідження причин їх виникнення та розробки методології для їх мінімізації.

Дослідження причин та форм податкових девіацій, а також поведінкових аспектів податкових правопорушень детально розгля-

нуто в роботах О.А. Магопєць, яка акцентує увагу на психологічних та соціально-економічних чинниках, що впливають на девіантну поведінку платників податків. У дослідженнях застосовуються соціально-економічні моделі для аналізу впливу морально-етичних, політичних та організаційних факторів на податкову поведінку. Автор зазначає, що податкові девіації часто спричинені недовірою до податкових органів та відчуттям несправедливості податкового навантаження [10].

У дослідженні Л.В. Барабаш розглядаються поведінкові аспекти податкових девіацій через призму теорії перспектив, що дозволяє краще зрозуміти психологічні мотиви ухилення від оподаткування та застосування оптимізаційних схем. Науковець використовує поведінкові моделі та теорію перспектив для дослідження мотивів ухилення від оподаткування. Це дозволяє глибше зрозуміти психологічні чинники податкових девіацій, зокрема вплив сприйняття ризику та невизначеності на податкову поведінку великих платників податків [2].

Гавриленко Н.В. у своїх працях аналізує податковий потенціал великих платників податків, приділяючи увагу оцінці їхньої податкової поведінки та впливу податкових девіацій на бюджетну безпеку держави. Автор відзначає, що великі платники податків мають більшу схильність до використання податкових лазівок завдяки складній організаційній структурі та можливостям оптимізації податкового навантаження [5].

Святаш С.В. досліджує податкове планування та оптимізацію оподаткування як можливі передумови податкових девіацій. Автор зазначає, що недосконалість податкового законодавства та невідповідність між податковими ставками та економічною реальністю часто спричиняють застосування агресивних податкових стратегій, що межують із податковими девіаціями [13].

У дослідженнях Ватаманюк О.С. використовуються економетричні моделі для оцінки впливу податкових девіацій на бюджетні надходження. Зокрема, застосування множинного регресійного аналізу дозволило виявити взаємозв'язок між податковими девіаціями та фінансовою стабільністю держави. Це підтверджує ефективність використання кількісних методів для аналізу податкової поведінки великих платників [4].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. У той же час, особливості податкових девіацій саме великих плат-

ників податків не достатньо дослідженою тематикою. Аналіз вже досліджених проблематик дозволяє зробити висновок, що дослідження податкових девіацій великих платників податків потребує комплексного підходу, який буде поєднувати економетричні моделі та кількісний аналіз, поведінкові та соціально-економічні моделі, а також вивчення кращих міжнародних практик боротьби з податковими девіаціями.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Великі платники податків в Україні відіграють ключову роль у формуванні державного бюджету, забезпечуючи значну частку податкових надходжень. За офіційними даними, більше ніж 70% усіх надходжень до бюджету України забезпечують саме відрахування від великих платників податків. Це підкреслює важливість аналізу стану та динаміки податкових надходжень від цієї категорії платників податків, оскільки зміни в їх податковій поведінці суттєво впливають на фінансову стабільність держави.

Виклад основного матеріалу дослідження. Діяльність великих платників податків в Україні переважно зосереджена на фінансовій галузі, а також у галузях видобування, транспортування, переробки, зберігання та реалізації природних ресурсів. Це зумовлює значну частку надходжень від рентних платежів, податку на прибуток та податку на додану вартість (ПДВ). Протягом 2024 року великі платники податків перерахували до бюджету 415,2 млрд грн, зокрема 118,4 млрд грн ПДВ та 164,8 млрд грн податку на прибуток. Порівняно з 2023 роком, надходження від великих платників податків зросли на 150% [16].

Водночас, високе податкове навантаження, економічна нестабільність та складність податкового законодавства спричиняють стимулюють рівень виникнення податкових девіацій серед великих підприємств. Це не лише знижує обсяги бюджетних надходжень, але й створює ризики для фінансової стабільності держави та деформує конкурентне середовище.

Податкові девіації великих платників податків мають свої специфічні причини, зумовлені масштабами діяльності, складністю організаційної структури, можливостями фінансового планування та використанням агресивних податкових стратегій. На відміну від малих та середніх підприємств, великі платники податків володіють значними фінансовими ресурсами та експертними знаннями, що дозволяє їм ефективно застосовувати складні

схеми оптимізації податків, які іноді межують з податковими девіаціями. Основними причинами податкових девіацій серед великих платників податків є економічні, організаційні та поведінкові чинники.

Економічні причини податкових девіацій великих платників податків обумовлені високим податковим навантаженням та економічною нестабільністю. Великі платники податків сплачують значну частину податків у державний бюджет, що створює високий податковий тиск на їх фінансові ресурси. Високе податкове навантаження спонукає великі підприємства шукати легальні шляхи мінімізації податків або вдаватися до нелегальних методів ухилення від оподаткування для зниження податкових витрат та підвищення конкурентоспроможності. За даними Гавриленко Н.В., великі платники податків демонструють вищу схильність до податкових девіацій порівняно з малими та середніми підприємствами саме через значний податковий тягар [5].

Крім того, економічна нестабільність, яка включає інфляційні ризики, валютні коливання та кризи платежів, часто змушує великі підприємства вдаватися до податкових девіацій задля забезпечення фінансової стійкості. Економічна невизначеність підвищує мотивацію до використання податкових лазівок або перенесення прибутків до юрисдикцій з нижчим оподаткуванням, оскільки це дозволяє мінімізувати фінансові ризики в умовах економічної турбулентності.

Організаційні причини податкових девіацій пов'язані зі складністю податкового законодавства, масштабністю діяльності великих платників податків та глобалізацією бізнесу. Великі платники податків мають доступ до висококваліфікованих податкових консультантів і юридичних служб, які здатні виявляти недоліки та суперечності в податковому законодавстві. Це дозволяє великим компаніям використовувати податкові лазівки, які залишаються недоступними для малих підприємств через обмежені ресурси. Відповідно, саме складність податкового законодавства є одним із ключових чинників податкових девіацій серед великих платників податків [13].

Масштабність та глобалізація діяльності великих компаній також сприяють податковим девіаціям, оскільки транснаціональні корпорації можуть застосовувати агресивні стратегії трансфертного ціноутворення, використовувати офшорні схеми та переміщувати прибутки до юрисдикцій з низькими податко-

вими ставками. За даними досліджень, глобалізація діяльності значно ускладнює контроль за податковими надходженнями великих платників податків та створює сприятливі умови для податкових девіацій [8].

Поведінкові та психологічні причини податкових девіацій великих платників податків пов'язані з недовірою до податкових органів, корпоративною культурою та ефектом порівняння. Великі платники податків часто мають недовіру до податкової системи через відсутність прозорості, корупційні ризики та неефективність бюджетного використання податкових надходжень. Це призводить до ухилення від оподаткування через відчуття несправедливості податкового навантаження. Відповідно, недовіра до податкових органів є одним із ключових поведінкових факторів податкових девіацій [6].

Вплив корпоративної культури також відіграє важливу роль у формуванні податкової поведінки великих підприємств, оскільки в корпоративних групах можуть виникати девіантні практики, які сприймаються як норма у певному бізнес-середовищі. Сучасні дослідження наголошують, що морально-етичні фактори у формуванні податкової поведінки великих платників є одним із визначальних елементів виникнення девіантної поведінки [10].

Також, у процесі дослідження особливостей податкових девіацій великих платників податків варто звернути увагу на поведінкові аспекти великих платників податків, які є важливим чинником впливу на податкову поведінку та ухилення від оподаткування. Вони пов'язані з психологічними, соціальними та культурними особливостями, що формують сприйняття податкового навантаження, відношення до податкових органів та загальну податкову культуру. Аналіз поведінкових аспектів податкових девіацій дозволяє глибше зрозуміти мотивації великих платників податків та розробити ефективніші заходи податкового контролю.

Одним із ключових поведінкових факторів податкових девіацій є рівень довіри великих платників податків до податкових органів та держави в цілому. Недовіра до податкової системи спричиняє зростання податкових девіацій, оскільки великі підприємства сприймають податкові зобов'язання як несправедливі витрати, які не приносять достатньої суспільної користі. Фактор довіри є необхідною, але недостатньою умовою дотримання податкового законодавства. Зокрема, навіть

за високого рівня довіри до держави без відповідних контрольних дій з боку податкових органів неможливо забезпечити повну та своєчасну сплату податків.

Недовіра до податкових органів в Україні обумовлена низькою прозорістю податкової системи, корупційними ризиками та неефективним використанням бюджетних коштів. Великі платники податків не мають впевненості у справедливому розподілі податкового навантаження, що підсилює їхню мотивацію до ухилення від оподаткування [6].

Психологічні аспекти податкових девіацій пов'язані з особливостями сприйняття податкового навантаження та податкових зобов'язань. Дослідження податкових девіацій через призму поведінкових фінансів пояснюють податкову поведінку великих платників податків з точки зору їх сприйняття ризику та невизначеності. Зокрема, великі підприємства прагнуть мінімізувати податкові витрати, навіть якщо це вимагає використання агресивних податкових стратегій [2].

Соціально-культурні чинники податкових девіацій великих платників податків включають вплив корпоративної культури та морально-етичних норм. В корпоративних групах часто формуються девіантні практики, які сприймаються як норма у певному бізнес-середовищі. Це стосується особливо великих транснаціональних корпорацій, де агресивні податкові стратегії є частиною корпоративної політики. Вплив корпоративної культури на податкову поведінку великих підприємств підсилюється відсутністю прозорості у відносинах між акціонерами та менеджментом, що створює можливість для ухилення від оподаткування через складні фінансові інструменти та офшорні схеми.

Ще одною важливою поведінковою причиною податкових девіацій великих платників податків є дефіцит податкової культури. Низький рівень податкової культури в Україні обумовлений історичними чинниками, політичною нестабільністю та недосконалістю податкового законодавства. В Україні відсутні традиції щодо добровільного виконання податкових зобов'язань, а податкова поведінка великого бізнесу часто формується під впливом правового нігілізму та недовіри до державних інститутів.

В Україні корпоративна культура часто формується в умовах слабкої податкової дисципліни та низького рівня довіри до податкових органів. Деякі компанії сприймають податки не як обов'язок, а як поле для маневру та

пошуку компромісів із державними структурами. Це посилює девіантну податкову поведінку та поширення схем ухилення від податків, що завдає шкоди державному бюджету та конкурентному середовищу.

Дефіцит податкової культури великих платників податків також пов'язаний з відсутністю розуміння соціальної значущості податків та недовірою до ефективності використання бюджетних коштів. Великий бізнес регулярно наголошує на неефективному та непрозорому використанні державою податкових надходжень та високий рівень корупції серед податкових топ-чиновників. Це зумовлює їх схильність до ухилення від оподаткування через використання агресивних податкових стратегій та податкових лазівок.

На базі всіх вищезазначених причин виникнення податкових девіацій та відповідних поведінкових аспектів формуються різноманітні форми податкових девіацій великих платників податків, які обумовлені складністю організаційної структури, масштабом діяльності та можливостями фінансового планування.

Великі підприємства використовують як легальні, так і нелегальні методи податкових девіацій, що дозволяє їм мінімізувати податкове навантаження та підвищити конкурентоспроможність. Основними формами податкових девіацій великих платників податків є офшоризація, маніпулятивне трансфертне ціноутворення, зловживання податковими пільгами та використання криптовалют для ухилення від оподаткування.

Офшоризація є однією з найпоширеніших форм податкових девіацій серед великих платників податків. Вона полягає у перенесенні прибутків до юрисдикцій з низькими податковими ставками (офшорних зон) за допомогою складних фінансових схем та транснаціональних структур. Використання офшорних компаній, трастів та холдингових структур дозволяє великим підприємствам мінімізувати податкові зобов'язання та приховувати реальних власників активів. Офшоризація є особливо поширеною серед великих транснаціональних корпорацій, які використовують міжнародні податкові лазівки та прогалини у податковому законодавстві для оптимізації податків [8].

Офшоризація часто поєднується з агресивним податковим плануванням, що передбачає використання складних фінансових інструментів та схем, спрямованих на зменшення податкової бази. Це включає викорис-

тання кредитних схем, гібридних фінансових інструментів, маніпуляції з відсотками за позиками та використання пільгових режимів оподаткування в офшорних зонах. Незважаючи на посилення міжнародного податкового контролю, зокрема впровадження Плану дій BEPS (Base Erosion and Profit Shifting) та правил KIK (Контрольовані іноземні компанії), офшоризація залишається однією з основних форм податкових девіацій великих платників податків в Україні.

Трансфертне ціноутворення є ефективним інструментом податкової оптимізації, проте воно також використовується для податкових девіацій великими платниками податків. Маніпулятивне трансфертне ціноутворення передбачає встановлення цін на товари, послуги або нематеріальні активи, що передаються між пов'язаними компаніями в межах однієї транснаціональної групи. Це дозволяє штучно занижувати податкову базу в країнах з високим рівнем оподаткування та переносити прибутки до юрисдикцій з низькими податковими ставками.

Згідно з дослідженням, великі платники податків в Україні активно використовують трансфертне ціноутворення для оптимізації податків, зокрема в галузях видобутку природних ресурсів, енергетики та IT-секторі. Це пов'язано з можливістю маніпулювати цінами на експорт та імпорт товарів, а також з використанням нематеріальних активів (ліцензій, роялті) для зниження податкових зобов'язань [10].

Ще одною є поширеною формою податкових девіацій великих платників податків є зловживання податковими пільгами. Це включає використання податкових преференцій, які спочатку були спрямовані на стимулювання інвестицій або підтримку соціально значущих галузей. Однак великі підприємства часто використовують податкові пільги для мінімізації податків без фактичного досягнення суспільно корисних цілей.

В Україні зловживання податковими пільгами є системною проблемою, особливо в галузях, які мають значні податкові преференції (енергетика, сільське господарство, IT) [15]. Це обумовлено недосконалістю податкового законодавства та недостатньою прозорістю механізмів надання пільг, що створює можливості для податкових девіацій.

Відносно новою, але стрімко поширюваною формою податкових девіацій серед великих платників податків є використання криптовалюти. Криптовалюти забезпечують анонімність

фінансових транзакцій, що ускладнює їх відстеження та контроль з боку податкових органів. Це створює можливості для ухилення від оподаткування, приховування доходів та виведення капіталу за кордон.

Згідно з дослідженням, великі підприємства використовують криптовалюти для міжнародних переказів, токенизації активів, а також для прийому платежів за товари та послуги без декларування доходів. Це призводить до значних втрат податкових надходжень та створює нові виклики для податкових органів щодо контролю за цифровими фінансовими потоками [8].

Податкові девіації великих платників податків є багатофакторним явищем, яке суттєво впливає на бюджетну систему, економічну стабільність держави та конкурентне середовище. Дослідження показало, що основними причинами податкових девіацій є високе податкове навантаження, нестабільність законодавства, недовіра до податкових органів, а також вплив корпоративної культури та міжнародних податкових схем.

Форми податкових девіацій включають офшоризацію, маніпулятивне трансфертне ціноутворення, зловживання податковими пільгами та використання криптовалюти. Ці механізми використовуються великими платниками податків для мінімізації податкових зобов'язань і можуть бути обумовлені не лише економічними, а й поведінковими факторами, такими як рівень довіри до податкової системи, податкова культура компаній та загальна правова невизначеність. Вплив податкових девіацій на економіку є суттєвим, оскільки вони призводять до значних втрат державного бюджету, порушення рівних конкурентних умов та перекладання податкового навантаження на малий і середній бізнес. Вони також сприяють виведенню капіталу за межі країни, що уповільнює економічний розвиток та знижує ефективність податкової політики.

Висновки. Україна інтегрується у світову систему податкового контролю через впровадження заходів BEPS, контрольованих іноземних компаній та міжнародної звітності з трансфертного ціноутворення. Проте для ефективного впровадження цих ініціатив необхідна подальша гармонізація податкового законодавства з європейськими стандартами та посилення міжнародної співпраці у сфері податкового моніторингу. Зменшення рівня податкових девіацій потребує комплексного підходу, який передбачає удосконалення

податкового адміністрування шляхом автоматизації податкового моніторингу, запровадження електронного аудиту та посилення аналітичної складової податкового контролю. Також важливим є підвищення податкової культури та рівня довіри до податкових органів через прозору політику адміністрування податків, скорочення корупційних ризиків та формування партнерських відносин між бізнесом і державою. Необхідно зміцнювати міжнародне податкове співробітництво, зокрема шляхом запровадження механізмів автоматичного обміну податковою інформацією та розширення участі України в міжнародних угодах щодо протидії ухиленню від оподаткування.

Оскільки податкові девіації є динамічним явищем, подальші дослідження можуть бути зосереджені на аналізі ефективності впроваджених міжнародних стандартів BEPS в

Україні та їхнього впливу на рівень податкових девіацій. Також перспективним напрямом є вивчення поведінкових факторів ухилення від оподаткування та оцінка можливостей впровадження стимулів для добровільного податкового дотримання. Окрему увагу слід приділити оцінці впливу цифрових технологій на податковий контроль, зокрема можливостей штучного інтелекту та блокчейн-рішень у боротьбі з ухиленням від сплати податків. Дослідження підтвердило необхідність комплексних реформ у сфері податкової політики, що включають гармонізацію законодавства, впровадження міжнародних стандартів та розвиток сучасних механізмів податкового адміністрування. Зниження податкових девіацій великих платників податків сприятиме стабільності бюджетної системи, справедливому розподілу податкового навантаження та покращенню бізнес-клімату в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Алексєєва Н. Фінансування суспільних потреб: європейський досвід і українські перспективи. *Фінанси і розвиток*. 2023. № 5. С. 43–59.
2. Барабаш Л. В. Девіантні дії платників податків крізь призму поведінкових фінансів. *Науковий вісник*. 2023. № 5. С. 112–125.
3. Буряченко А. Є, Левченко К. М. Поведінкова економіка та децентралізація бюджетної системи. *Економічний простір*. 2023. № 10. С. 85–99.
4. Ватаманюк О. Супроводження великих платників податків та його вдосконалення в Україні. *Економічний аналіз*. 2023. Т. 33, № 4. С. 88–102.
5. Гавриленко Н. В. Актуалізація податкового потенціалу великих платників податків. *Фінанси України*. 2022. № 7. С. 56–71.
6. Гладченко Л., Тимченко О. Фактор довіри у функціонуванні податкової системи. *Фінансові механізми розвитку економіки*. 2023. № 2. С. 32–45.
7. Гуменюк О. І. Процедура добровільної реалізації для великих платників податків: аналіз та практичні аспекти. *Податкова політика*. 2023. № 3. С. 25–39.
8. Луцишин З. О., Катрич О. Д. Реконфігурація системи оподаткування в конструкті новітніх схем офшоризації. *Фінансові стратегії*. 2023. № 8. С. 47–61.
9. Магопець О. А. Визначення сутності поняття «оподаткування» в контексті його сприйняття як соціального статусу. *Науковий журнал «Фінанси і право»*. 2023. № 4. С. 77–91.
10. Магопець О. А. Причини та форми девіантної поведінки платників податків. *Журнал економічних досліджень*. 2023. № 6. С. 99–112.
11. Макаренко Н. А., Макаренко О. Ю. Здійснення державного контролю господарської діяльності великих платників податків в період воєнного стану. *Фінансово-економічна безпека*. 2023. № 2. С. 55–72.
12. Полунін О. Податковий послух: актуальність дослідження та постановка проблеми. *Податкова політика України*. 2023. № 9. С. 58–74.
13. Святаш С. В. Податкове планування та оптимізація оподаткування в контексті максимізації вигод платників податків та держави. *Фінанси і кредит*. 2023. № 11. С. 103–119.
14. Четвертко Л. А., Пуголовко І. С. Важливість впровадження новітніх інструментів взаємодії платника податків та контролюючого органу для проведення податкового моніторингу. *Економічна безпека держави*. 2023. № 4. С. 67–81.
15. Янушевич Я. Інституційний механізм забезпечення сфери оподаткування в Україні. *Податкові реформи та фінансова стабільність*. 2023. № 6. С. 90–105.
16. Сайт Центрального міжрегіонального управління ДПС по роботі з великими платниками податків. URL: <https://cvp.tax.gov.ua/>

REFERENCES:

1. Aleksiieva N. (2023) Finansuvannya suspil'nikh potreb: yevropejs'kij dosvid i ukrajins'ki perspektyvy [Financing public needs: European experience and Ukrainian prospects]. *Finansy i rozvytok – Finance and development*, no. 5, pp. 43–59.
2. Barabash L. V. (2023) Deviantni dii platnykiv podatkov kriz' pryzmu povedinkovykh finansiv [Deviant actions of taxpayers through the prism of behavioral finances]. *Naukovyj visnyk – Scientific Bulletin*, no. 5, pp. 112–125.
3. Buriachenko A. E., Levchenko K. M. (2023) Povedinkova ekonomika ta decentralizatsiya byudzhethnoi systemy [Behavioral economics and decentralization of the budget system]. *Ekonomichnyj prostor – Economic Space*, no. 10, pp. 85–99.
4. Vatamaniuk O. (2023) Suprovodzhennya velykykh platnykiv podatkov ta jogo vdoskonalennya v Ukraini [Accompanying large taxpayers and its improvement in Ukraine]. *Ekonomichnyj analiz – Economic Analysis*, vol. 33, no. 4, pp. 88–102.
5. Havrylenko N. V. (2022) Aktualizatsiya podatkovogo potencialu velykykh platnykiv podatkov [Actualization of the tax potential of large taxpayers]. *Finansy Ukrainy – Finance of Ukraine*, no. 7, pp. 56–71.
6. Hladchenko L., Tymchenko O. (2023) Faktor doviry u funkcionuvanni podatkovoi systemy [The trust factor in the functioning of the tax system]. *Finansovi mekhanizmy rozvytku ekonomiky – Financial Mechanisms of Economic Development*, no. 2, pp. 32–45.
7. Humeniuk O. I. (2023) Procedura dobrovil'noi realizacii dlya velykykh platnykiv podatkov: analiz ta praktychni aspekty [Voluntary implementation procedure for large taxpayers: analysis and practical aspects]. *Podatkova polityka – Tax Policy*, no. 3, pp. 25–39.
8. Lutsyshyn Z. O., Katrych O. D. (2023) Rekonfiguratsiya systemy opodatkovannya v konstrukti novitnikh skhem ofshoryzatsii [Reconfiguration of the taxation system within modern schemes of offshore]. *Finansovi strategii – Financial Strategies*, no. 8, pp. 47–61.
9. Mahopets O. A. (2023) Vyznachennya sutnosti ponyattya "opodatkovannya" v konteksti jogo sprynnattya yak sotsial'nogo statusu [Defining the essence of the concept of "taxation" in the context of its perception as a social status]. *Naukovyj zhurnal "Finansy i pravo" – Scientific Journal "Finance and Law"*, no. 4, pp. 77–91.
10. Mahopets O. A. (2023) Prychyny ta formy deviantnoi povedinky platnykiv podatkov [Causes and forms of deviant behavior of taxpayers]. *Zhurnal ekonomichnykh doslidzhen – Journal of Economic Research*, no. 6, pp. 99–112.
11. Makarenko N. A., Makarenko O. Y. (2023) Zdiisnennya derzhavnogo kontrolyu gospodarskoi diyal'dnosti velykykh platnykiv podatkov v period voennoho stanu [State control over economic activity of large taxpayers during martial law]. *Finansovo-ekonomichna bezpeka – Financial and Economic Security*, no. 2, pp. 55–72.
12. Polunin O. (2023) Podatkovyj posluh: aktualnist doslidzhennya ta postanovka problemy [Tax compliance: relevance of research and problem posing]. *Podatkova polityka Ukrainy – Tax Policy of Ukraine*, no. 9, pp. 58–74.
13. Sviatash S. V. (2023) Podatkove planuvannya ta optymizatsiya opodatkovannya v konteksti maksimalizacii vyhod platnykiv podatkov ta derzhavy [Tax planning and optimization of taxation in the context of maximizing benefits for taxpayers and the state]. *Finansy i kredyt – Finance and Credit*, no. 11, pp. 103–119.
14. Chvertko L. A., Pugolovko I. S. (2023) Vazhlyvist vprovadzhennya novitnikh instrumentiv vzaimodii platnyka podatkov ta kontrolyujochogo organu dlya provedennya podatkovogo monitoryngu [Importance of introducing modern instruments of interaction between the taxpayer and the controlling body for conducting tax monitoring]. *Ekonomichna bezpeka derzhavy – Economic Security of the State*, no. 4, pp. 67–81.
15. Yanushevych Y. (2023) Instyucijnyj mekhanizm zabezpechennya sfery opodatkovannya v Ukraini [Institutional mechanism for securing the taxation sphere in Ukraine]. *Podatkovi reformy ta finansova stabilnist – Tax Reforms and Financial Stability*, no. 6, pp. 90–105.
16. Website of the Central Interregional Department of State Tax Service for work with large taxpayers. Available at: <https://cvp.tax.gov.ua/>